

Denna rapport är en sammanställning grundad på Utrikesdepartementets bedömningar. Rapporten gör inte anspråk på att ge en fullständig bild av läget för de mänskliga rättigheterna, demokrati och rättsstatens principer i landet. Information bör också sökas från andra källor.

Etiopien – Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer: situationen per den 30 juni 2019

I. SAMMANFATTNING

Sedan premiärminister Abiy Ahmeds tillträde i april 2018 har flera viktiga reformer genomförts eller initierats för att stärka de mänskliga rättigheterna, demokratin och rättsstatens principer i Etiopien. Samtidigt kvarstår omfattande utmaningar på alla tre områden.

En ny civilsamhälleslagstiftning som ger organisationer möjlighet att verka för de mänskliga rättigheterna och bedriva påverkansarbete antogs i februari 2018 och ett utkast till ny vallag debatterades under 2019. En översyn av gällande antiterrorlagstiftning och medielagstiftning pågår, liksom en reform av flera demokratiska institutioner och av rättssektorn. Ett stort antal politiska fångar har släppts och oppositionspartier som under många år varit förbjudna och terroristklassade har välkomnats tillbaka till landet. Yttrande-, press- och informationsfriheten har stärkts.

Samtidigt är Etiopien fortfarande en enpartistat där samtliga platser i parlamentet innehas av den styrande politiska koalitionen, Etiopiska folkets revolutionära demokratiska front (EPRDF). Oppositionspartierna är svaga och splittrade. Viktiga institutioner och aktörer för ansvarsutkrävande såsom rättsväsendet, civilsamhället och media brottas med kapacitetsbrist och bristande självständighet. Etniska konflikter i landet har eskalerat och orsakat flertalet dödsfall och ett stort antal internflyktingar. Nästa allmänna val ska enligt konstitutionen äga rum i

maj 2020. Det finns en oro för att konflikterna i landet kan trappas upp inför och i samband med valet.

Etiopien är trots en hög ekonomisk tillväxttakt under de senaste åren fortfarande ett av världens fattigaste länder. Det förekommer stora brister vad gäller de ekonomiska, sociala och kulturella rättigheterna i form av undermåliga arbetsvillkor, barnarbete och diskriminering på grund av kön och sexuell läggning med mera. Våld mot kvinnor, inklusive sexuellt våld, är fortsatt ett utbrett problem. Trots att den kvinnliga politiska representationen uppgår till 50 procent i den aktuella regeringen och 37 procent i parlamentet är kvinnors politiska inflytande begränsat, i synnerhet på regional och lokal nivå. Barnäktenskap och kvinnlig könsstympning är på nedåtgående men förekommer fortfarande i stor omfattning.

Hbtq-personer utgör en diskriminerad grupp i Etiopien. Homosexualitet är ett brott och samkönade sexuella handlingar kan straffas med fängelse. Förhållandena i fängelser och häkten är överlag mycket dåliga, ibland till och med livshotande. Godtyckliga frihetsberövanden förekommer trots att de är förbjudna enligt konstitutionen. Konstitutionen garanterar också mötesfrihet men denna är denna i realiteten begränsad.

II. RÄTTSSTATENS PRINCIPER

Även om förbättringar skett är rättsstatens principer alltjämt utmanade i Etiopien. Landet placerar sig på plats 118 av 126 länder på *World Justice Projects* (WJP) rättsstatsindex. Etiopiens konstitution föreskriver ett oberoende rättsväsende. De viktigaste institutionerna som ska bidra till upprätthållande av rättsstatens principer är, förutom domstolarna, den etiopiska kommissionen för mänskliga rättigheter (EHRC, som svarar mot parlamentet), en parlamentarisk ombudsmannainstitution samt den offentliga rättshjälpsinstitutionen. Domstolar finns på nationell och regional nivå, i två instanser. EHRC:s mandat är att säkerställa bättre skydd och tillämpning av de mänskliga rättigheterna men kommissionens självständighet har ofta ifrågasatts.

Sedan tillträdet av Etiopiens nya regering under premiärminister Abiy Ahmed i april 2018 har en omfattande reform av rättssektorn utlovats och

delvis påbörjats. Rättssektorns aktörer, i form av justitieministern och landets högsta domstol, arbetar med planer för denna reform. Man talar om behovet av ett oberoende rättsväsende och ett rättsväsende som garant för de mänskliga rättigheterna. Vissa lagar som är helt avgörande för att upprätthålla rättsstatens principer har reviderats under året eller är under omarbetning. Den restriktiva lagstiftningen för civilsamhället har reviderats (februari 2019) och den kontroversiella antiterrorismlagen (ATP) och medielagstiftningen är under översyn. En översyn av lagstiftningen som reglerar juridiska rådet, som bland annat rekryterar och hanterar klagomål mot domare, har också initierats.

Trots rättsväsendets formella oberoende och positiva utveckling präglas det alltjämt av stora utmaningar. Politiska och ekonomiska intressen genomsyrar i viss utsträckning fortfarande rättsprocesserna. Rättssystemets oberoende påverkas av bristande resurser och låga löner för domare, åklagare och övriga anställda. Domstolarna är underbemannade och överhopade av ärenden. Rättsprocessen för anhållna och häktade blir ofta lång, ibland flera år.

Konstitutionen erkänner religiösa och informella domstolar. Majoriteten av Etiopiens befolkning bor på landsbygden med begränsad tillgång till det formella rättssystemet. Det informella rättssystemet och informella konfliktlösningsmekanismer spelar därför en betydande roll. Vissa av dessa religiösa och kulturella mekanismer bygger på könsstereotyper föreställningar och tenderar därför att diskriminera kvinnor, som därmed får begränsad tillgång till rättsskipning.

Enligt *Transparency Internationals* index för upplevd korrupcion för 2018 rankas Etiopien på plats 114 av 180 länder, en försämring från plats 107 år 2017. Korrupsionsbekämpning är en prioriterad fråga för regeringen. De senaste åren har ett 60-tal offentliga personer arresterats för korrupsionsbrott. Åtgärderna har dock kritiserats för att vara politiserade och särskilt riktade mot vissa etniska grupper eller personer som förknippas med den förra regeringen.

Rättssäkerhet

Viss politisk påverkan på domstolarna förekommer och tillgången till rättssystemet är särskilt problematisk på lokal nivå. Allmänhetens

förtroende för rättssystemet är lågt. Ofta är rättssystemet otillgängligt språkmässigt och det är inte ovanligt att man vänder sig till alternativ tvistlösning. Språkutmaningar bidrar också till att de åtalade inte erhåller erforderlig information i tid och om vad de står åtalade för. Ett återkommande problem är att vittnen inte infinner sig i tid vilket resulterar i att rättegångar ofta får skjutas upp flera gånger. Enligt konstitutionen har alla som står åtalade för ett brott rätt till en försvarare. I vissa fall står staten också för kostnaderna för en offentlig försvarare, men bristande tillgänglighet utgör ett återkommande problem.

Straffrihet och ansvarsutkrävande

Det finns en uttryckt vilja från central nivå att ta itu med straffriheten som rått för tidigare brott som kränkt de mänskliga rättigheterna. I november 2018 arresterades 63 personer, inklusive anställda i staten och militären, misstänkta för brott som kränkt de mänskliga rättigheterna och för korruption. Sedan dess har ytterligare ett antal personer avskedats och/eller arresterats. Även om människorättsorganisationer välkomnat ökat fokus på ansvarsutkrävande har de också kritiserat arresteringarna för att vara politiserade och etniskt selektiva.

Regeringen har också kritiserats för att det saknas en strategi för utkrävande av ansvar från representanter för statliga institutioner, inte minst säkerhetsstyrkorna, som har kränkt de mänskliga rättigheterna bland annat i samband med valen 2005 och de folkliga protesterna 2015–2018. Staten har också kritiserats för bristande förmåga och/eller vilja att ställa till svars ansvariga för etniskt våld, i synnerhet i Oromoregionen. I december 2018 antogs en lag för att etablera en nationell försoningskommission i landet. Kommissionens medlemmar har utsetts och inlett sitt arbete. Processen har dock gått långsamt och det är fortfarande oklart vilka typer av händelser kommissionen ska utreda, samt hur den ska samspela med rättssystemet.

III. DEMOKRATI

De politiska rättigheterna och de politiska institutionerna

Etiopien är en federal republik och består av nio olika etniskt indelade delstater och två självstyrande städer: huvudstaden Addis Abeba och den

näst största staden Dire Dawa. Parlamentet består av en lagstiftande kammare, representanthuset, med 547 mandat som tillsätts genom majoritetsval i enmansvalkretsar och en andra kammare, federationshuset, för närvarande med 153 personer som utses indirekt av de regionala parlamenten på basis av etnisk kvotering. Uppgiften för den andra kammaren är att övervaka tillämpningen av konstitutionen, ha övergripande ansvar för konfliktfrågor samt fördela federala medel till regionerna. De olika regionerna har egna regeringar, parlament och visst oberoende vad gäller förvaltning, rättsväsende och indrivning av skatt.

Konstitutionen slår fast att Etiopien har flerpartisystem och flerpartival. Regeringskoalitionen Etiopiska folkets revolutionära demokratiska front (EPRDF), som utgörs av fyra partier baserade på etnicitet, har dock dominerat det politiska landskapet sedan revolutionen 1991. Efter valet 2015 innehar EPRDF samtliga platser i parlamentet. De demokratiska traditionerna och institutionerna är svaga. Oppositionspartierna är sinsemellan splittrade. Vissa av oppositionspartierna har i perioder varit förbjudna och terroristklassade och har då verkat i exil.

Allmänna val ska enligt konstitutionen hållas vart femte år. Landet har hittills haft fem val (1995, 2000, 2005, 2010 och 2015) som alla har varit omtvistade och kritiserade. Den internationella demokratiorganisationen *IDEA* ger Etiopien värdet 0,38 (på en skala från noll till ett, där ett är bäst) när det gäller andel val som varit fria och rättvisa.

Perioden 2015–2018 karakteriserades av omfattande folkliga protester mot regeringen med krav på medborgerliga och politiska fri- och rättigheter, framförallt i Oromia- och Amhararegionerna. I ett försök att stävja protesterna och få kontroll över situationen i landet införde regeringen undantagstillstånd under två perioder, i oktober 2016 till augusti 2017, och sedan återigen i februari till juni 2018. Under denna tid infördes omfattande restriktioner gällande mänskliga fri- och rättigheter över hela landet. Ett stort antal människor frihetsberövades (inga säkra uppgifter finns men människorättsorganisationer har rapporterat om cirka 26 000 personer), inklusive ledande oppositionspolitiker. Enligt människorättsorganisationen *Human Rights Watch* (HRW) ska omkring 1 000 personer ha dödats i sammandrabbningar med polis och militär under perioden.

Valet av Abiy Ahmed som partiledare för EPRDF och sedermera premiärminister i april 2018 innebar att en omfattande reformprocess i landet inleddes. Oppositionspartier och rebellgrupper som tidigare varit terroristklassade och förbjudna, såsom Ogadens nationella befrielsefront (ONLF), Oromofolkets befrielsefront (OLF) och Ginbot 7 har tillåtits att komma tillbaka till landet. En dialog med oppositionen har inletts. Ett mycket stort antal politiska fångar har släppts ur fängelserna och mediekanaler som varit förbjudna har tillåtits att åter verka inifrån landet.

Nästa nationella val är enligt konstitutionen planlagt till våren 2020. Ett utkast till en ny, och delvis kontroversiell, vallag debatterades under 2019. Delar av oppositionen menar att valet bör skjutas upp med hänsyn till pågående reformarbete och säkerhetsläget i landet.

I juni 2019 dödades presidenten i Amhararegionen, några av hans närmsta medarbetare samt chefen för Etiopiens militära styrkor i attentat som av regeringen beskrivits som sammanlänkade kuppförsök. Drygt 300 personer, bland annat från det amharanationalistiska oppositionspartiet Nama, greps efter attentatet, vilket har kritiserats av människorättsorganisationer. Flera av dem har sedan dess släppts.

Kvinnligt politiskt deltagande har ökat de senaste åren. Regeringen består sedan den 16 oktober 2018 av hälften kvinnor och de nya cheferna för valmyndigheten och högsta domstolen är kvinnor. Den 25 oktober 2018 valdes Sahle-Work Zewde till landets första kvinnliga president. Betydande utmaningar kvarstår dock för kvinnligt politiskt deltagande och ledarskap, inte minst på lokal och regional nivå. Trots förbättringar vad gäller lagar och strategier för att minska diskriminering av kvinnor är maskineriet som ska genomföra dessa åtaganden svagt med otillräckliga resurser. Andelen kvinnor i Etiopiens parlament uppgår i dagsläget till 37 procent. Trots att många kvinnogrupper krävt könskvotering i utkastet till den nya vallagen som har detta inte inkluderats. Många menar att andelen kvinnor i parlamentet riskerar att minska framöver.

Det civila samhällets utrymme

Den traditionella synen inom EPRDF har länge varit att det civila samhällets roll är att bidra till att uppfylla regeringens politik, framför allt landets utvecklingsplan. Endast stora massrörelser med fokus på social

service, ofta knutna till regeringskoalitionen, har av regeringen ansetts ha legitimitet. Den civilsamhälleslag som infördes 2009 (och ersattes 2018) var mycket restriktiv och begränsade kraftigt det civila samhället. Detta gällde i synnerhet organisationer som bedrev påverkansarbete och arbetade med de mänskliga rättigheterna.

I samband med premiärminister Abiys tillträde angavs att en prioritet för reformarbetet skulle vara stärkandet av civilsamhället och reform av civilsamhälleslagstiftningen. En ny, reviderad lag för civilsamhällesorganisationer antogs den 5 februari 2019 av parlamentet. Ökad självreglering, friare tillgång till internationella medel, tillåtelse för utländska organisationer att främja de mänskliga rättigheterna och demokrati (inklusive kvinnors rättigheter) samt möjlighet till domstolsprövning utgör exempel på positiva förändringar på området. Civilsamhället brottas dock fortsatt med kapacitetsproblem och återhämtningen förväntas ta tid.

IV. MEDBORGERLIGA OCH POLITISKA RÄTTIGHETER

Respekt för rätten till liv, kroppslig integritet och förbud mot tortyr

Tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning är förbjuden enligt konstitutionen. Trots detta har flera internationella människorättsorganisationer under flera års tid rapporterat om förekomsten av sådan behandling vid polisstationer och i fängelser. Tidigare regeringschefer har dock avfärdat påståenden om att tortyr och maktmissbruk förekommer. I ett tal till parlamentet den 18 juli 2018 erkände premiärminister Abiy som första premiärminister att regeringen använt tortyr och andra olagliga tillvägagångssätt.

I början av år 2018 stängdes Maekelawi interneringscenter, känt för tortyr och misshandel av politiska fångar. Efter att media och internationella organisationer rapporterat om missförhållanden stängdes ytterligare ett antal anläggningar ned i juli-augusti 2018, inklusive det ökända Ogadenfängelset i Somaliregionen. Riksåklagaren (tillika justitieminister i det etiopiska systemet) har meddelat att ansvariga för missförhållandena i fängelserna ska ställas till svars. Ett antal personer har arresterats,

misstänkta för brott som kränkt de mänskliga rättigheterna. Rättsprocesser har inletts men ännu har ingen dömts.

Lokala och internationella människorättsorganisationer tilläts i juni 2018 för första gången på flera år att inspektera fängelser runt om i landet. Organisationerna rapporterar att tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling nu förekommer i betydligt mindre omfattning än tidigare. De sociala förhållandena i fängelser och häkten är i de flesta fall fortfarande dåliga, ibland till och med livshotande. Till följd av isolering, överbeläggning och brist på sjukvård är mental ohälsa vanligt förekommande hos de frihetsberövade.

Det har tidigare förekommit uppgifter om utomrättsliga avrättningar av polis och militär, inte minst i Somaliregionen av den så kallade Liyupolisen. Människorättsorganisationer rapporterar dock att detta minskat i omfattning sedan reformarbetet av säkerhetssektorn inleddes 2018 och ledarskapet för bland annat Liyupolisen bytts ut.

Lagen förbjuder och kriminaliserar alla former av tvångsarbete med undantag för det tvångsarbete som domstolar har rätt att utfärda som straff. Lagstiftningen föreskriver hårda straff, upp till livstids fängelse, för människohandel, inklusive slaveri, skuldslaveri, tvångsprostitution och träldom. Tillämpningen av lagen uppvisar dock brister och det finns uppgifter om att tvångsarbete förekommer.

Dödsstraff

Dödsstraff finns i straffskalan för exempelvis mord, grov våldtäkt, människosmuggling, terrorism och samhällsomstörtande aktivitet. Det förekommer att dödsstraff utdöms, men det verkställs ytterst sällan. De två senast kända fallen ägde rum 1998 och 2007. Endast presidenten har befogenhet att besluta om verkställighet eller benådning av dödsstraff. En person som är under 18 år, gravid, eller inte har fått tillgång till juridiskt stöd, kan enligt lag inte dömas till döden. *Amnesty International* har rapporterat att inga kända avrättningar av ungdomar förekommit i Etiopien sedan 1990. Trots det pågående reformarbetet i landet har inget initiativ tagits för att avskaffa dödsstraffet.

Rätten till frihet och personlig säkerhet

Godtyckliga frihetsberövanden förekommer trots att de är förbjudna enligt konstitutionen. En anhållen eller på annat sätt frihetsberövad person ska ställas inför ett häktningsförfarande inom 48 timmar. Personer som står anklagade för särskilt allvarliga brott kan hållas kvar längre. Det är vanligt förekommande att frihetsberövade inte informeras om varför de är häktade och inte ges möjlighet att kontakta sina närstående.

En frihetsberövad person har rätt till ett offentligt biträde, men i praktiken brister ofta tillgängligheten och kvaliteten. Det råder brist på försvarsadvokater men det finns ett utbrett system för gratis rättshjälp som olika rättshjälpskliniker och universitet erbjuder. Trots att dessa jurister inte är formellt utsedda som försvarsadvokater får de under vissa omständigheter försvara sina klienter i domstol.

Inga trovärdiga uppgifter är kända vad gäller förekomst av resebegränsningar, varken inrikes eller utrikes. Alla etiopier är berättigade att få pass.

Yttrande-, press- och informationsfrihet, inklusive på internet

Situationen vad gäller yttrande-, press- och informationsfrihet har under många år varit mycket svår i Etiopien, inte minst efter införandet av ATP-lagen 2009 och dess breda och vaga definition av terrorism som möjliggjort frihetsberövanden och fängslanden av oliktankande. Journalister och människorättsförsvarare har fängslats. Andra har tillämpat själv censur eller flytt landet. Privata medier existerar men staten kontrollerar nyhetsflödet genom att bland annat dominera radio och tv (de främsta nyhetskällorna för etiopier), de statliga tryckerierna, internet och telefoni samt det statliga monopolet *Ethio Telecom*. Regeringen bevakar och censurerar internet genom att blockera hemsidor och sociala medier.

Regeringen har det senaste året initierat en rad omfattande reformer för att stärka yttrande- och pressfriheten. Antiterrorismlagen är under revidering. Även en revidering av medielagen och angränsade lagar har initierats. Ett mycket stort antal journalister och bloggare har släppts ur fängelserna och pågående åtal har lagts ned. Ett stort antal webbplatser

och bloggar är inte längre blockerade. Tidigare diasporabaserade tv-stationer såsom *Ethiopian Satellite Television* (ESAT) och *Oromia Media Network* (OMN) tillåts nu sända inifrån landet. Ett antal nya, och privatägda tidningar, har startats det senaste året. Etiopien steg därför mellan 2018 och 2019 hela 40 platser på *Reportrar utan gränsers* pressfrihetsindex – från plats 150 (2018) till plats 110 (2019) av 180 länder.

Samtidigt kvarstår problemen med självcensur, journalistisk kraft och tillgång till internet. Regeringen har vid flera tillfällen sedan sitt tillträde stängt ned tillgången till mobilt internet till följd av säkerhetsrelaterade händelser i landet. I juni 2019 stängdes internet ned helt under flera dagar i sträck, enligt uppgift motiverat av den nationella examensperioden i skolorna.

Regeringen har inlett ett arbete med en ny lagstiftning mot hatbrott på internet men det är än så länge oklart vad den kommer att innehålla. Viss oro finns bland civilsamhällesorganisationer och journalister för att den kommer att innebära ökade restriktioner för yttrandefriheten.

Rätten till mötes- och föreningsfrihet

Trots att konstitutionen garanterar mötesfrihet är denna i realiteten begränsad. Möten eller demonstrationer nekas ofta av myndigheterna, ofta med hänvisning till säkerhetsläget och trafiksituationen. *Amnesty International* har kritiserat regeringen för att vid flera tillfällen ha nekat journalisten Eskinder Nega att anordna demonstrationer och presskonferenser under det senaste året.

Övervåld mot demonstranter har förekommit, och förekommer till viss del fortfarande, i samband med demonstrationer. I samband med en demonstration i huvudstaden Addis Abeba i september 2018 sköts och dödades fem personer av säkerhetsstyrkorna.

Konstitutionen ger de flesta arbetstagare rätt att bilda och ansluta sig till fackföreningar samt genomföra lagliga strejker. Samtidigt begränsar andra bestämmelser och lagar dessa rättigheter. Lagen förbjuder specifikt lärare, vårdpersonal, domare, åklagare, säkerhetstjänstare, hushållsarbetare och säsongsarbetare att organisera sig i fackföreningar. Trots att lagen

förbjuder diskriminering av personer som är aktiva i fackföreningar eller vedergällning mot personer som strejkar, rapporterar fackföreningar om att detta förekommer. Föreningsfriheten har förbättrats i och med antagandet av en ny civilsamhälleslagstiftning. Många organisationer och föreningar har dock fortsatt en koppling till det statsbärande partiet.

Religions- och övertygelsefrihet

Stat och religion är åtskilda enligt konstitutionen. Religionsfrihet råder och respekteras överlag. Etiopisk-ortodox kristendom är den dominerande religionen i Etiopien och utövas enligt den senaste folkräkningen (2007) av cirka 44 procent av befolkningen. De ortodoxa bor framför allt i de norra regionerna Tigray och Amhara. Störst grupp därefter är muslimer som utgör cirka 34 procent av befolkningen, varav majoriteten är sunniter. Protestantiska kristna utgör cirka 21 procent. Det finns även en mindre katolsk och en liten judisk minoritet. Religion spelar överlag en stor roll i människors liv och den ortodoxa kyrkan har starkt inflytande i samhället. Invånare i storstäderna är överlag något mer sekulariserade än landsortsbefolkningen.

I Etiopien har kristna och muslimer i huvudsak levt sida vid sida i harmoni. Spänningar mellan olika samfund liksom mellan regeringen och muslimska grupper förekommer dock. Under perioden februari till maj 2018 släpptes mer än ett dussin muslimska aktivister som dömts under landets antiterrorlag år 2015 för att ha protesterat mot regeringens behandling av muslimer. I samband med de etniska spänningarna som präglat landet 2018–2019 har de olika kyrkliga samfunden tagit en aktiv roll i att försöka agera brobyggande mellan olika etniska grupper.

V. EKONOMISKA, SOCIALA OCH KULTURELLA RÄTTIGHETER

Rätten till arbete, rättvisa arbetsvillkor och relaterade frågor

Etiopien har ratificerat *Internationella arbetsorganisationens* (ILO:s) centrala konventioner. Den nationella arbetslagstiftningen är i stor utsträckning i enlighet med internationell standard, men det finns brister i tillämpningen av gällande lag. Exempelvis erkänner nationell lagstiftning rätten till kollektivavtal, men i praktiken är rätten begränsad genom diverse krav och regler. Den informella sektorn är omfattande, vilket gör

att en stor del av de arbetande inte fullt ut skyddas av de lagar som finns. Det finns ingen nationell minimilön, men vissa statliga institutioner och företag sätter egna gränser. Minimilönen för statligt anställda är i praktiken ungefär 1 000 etiopiska birr (cirka 325 svenska kronor) per månad vilket inte är tillräckligt för att försörja en familj. I textilindustrin ligger lönerna på motsvarande omkring 300-500 svenska kronor per månad. I den informella sektorn är lönen i regel lägre.

Det finns lagar mot diskriminering baserad på bland annat etnicitet, nationalitet, kön, politisk tillhörighet och graviditet, men inte sexuell läggning. Diskriminering är straffbart med böter, men beloppet är lågt och lagen tillämpas sällan. Trots existerande lagstiftning som skyddar kvinnor mot diskriminering erbjuds kvinnor färre möjligheter till jobb och får ofta lägre lön än män. Kvinnor är överrepresenterade i arbetslöshetsstatistiken. År 2018 var den officiella arbetslösheten i genomsnitt fem procent. Siffran döljer undersysselsättning och obetalt eller underbetalt arbete, särskilt på landsbygden. Officiell arbetslöshet är därför i huvudsak ett urbant fenomen. Den etiopiska statistikmyndigheten CSA:s senaste undersökning (2018) visar att arbetslösheten uppgår till cirka 19 procent och ungdomsarbetslösheten till 25 procent i städerna (31 procent för kvinnor och 19 procent för män).

Barnarbete är förbjudet enligt lag för barn under 14 år, men är trots det vanligt förekommande. Lagen tillämpas inte på obetalt arbete eller barn som utför arbete självständigt, vilket utgör en stor grupp. Siffror från ILO och CSA 2018 visar att 51 procent av barn mellan fem och 17 år är engagerade i ekonomisk aktivitet under i genomsnitt 32 timmars arbete per vecka. I samband med ILO:s årliga konferens 2019 listades Etiopien som ett av de länder som brutit mot ILO:s konvention nr 138 om minimiålder för tillträde till arbete.

Rätten till bästa uppnåeliga fysiska och mentala hälsa

Sjukvården i Etiopien håller överlag en låg nivå. Tillgången till hälso- och sjukvård är begränsad, liksom tillgången till medicin. Enligt Unicefs siffror från 2015 är mödradödligheten 353 per 100 000 levande födda barn. Andelen kvinnor i åldrarna 15–49 år som assisterades av en utbildad

hälsoarbetare under sin graviditet var 16 procent. Mellan 2000 och 2016 minskade barnadödligheten för barn under fem år från 166 till 67 per 1 000 levande födda barn enligt regeringen. De främsta orsakerna till barnadödlighet i landet är diarré, malaria och lunginflammation.

Enligt *Världshälsoorganisationen* (WHO) var 1,1 procent av den vuxna befolkningen hiv-positiva 2016, medan hiv-prevalensen bland prostituerade uppskattas till 24 procent. Malaria har minskat de senaste tio åren, men är fortfarande ett av de största hälsoproblemen i landet med 2,7 miljoner uppskattade fall 2018. En minskande trend av tuberkulosfall kan också noteras även om antalet drabbade fortfarande är högt (117 705 fall 2018). Enligt Världsbanken var medellivslängden i Etiopien 64 år för män och 67 år för kvinnor år 2017 (en ökning på fyra år sedan 2010).

Abort är olagligt, men det finns flera undantag såsom vid våldtäkt, incest, fosterskador eller då kvinnans liv är i fara. Tillämpningen av lagen är liberal och antalet illegala, osäkra aborter är nedåtgående.

Rätten till utbildning

Andelen barn som registreras för den obligatoriska grundskolan har tredubblats sedan 2000-talets början och nådde 100 procent 2016. Emellertid fortsätter bara 85 procent av barnen efter femte klass, och 54 procent efter åttonde klass. En viss ojämlikhet mellan könen finns fortfarande och även regionala skillnader. Av de 2,6 miljoner barn i skolåldern som inte går i skolan är 43 procent pojkar och 57 procent flickor. Skolgången är kostnadsfri, men material och skoluniformer bekostas av föräldrarna, vilket drabbar familjer som lever i fattigdom. Många, inte minst flickor på landsbygden, tvingas lämna skolan i förtid för att i stället bidra till familjens försörjning. Sedan 2016 finns en lag om att grundskolan ska erbjuda en fri måltid. Denna har dock ännu inte genomförts.

Under de senaste åren har utbyggnaden av högre utbildning ökat kraftigt. Mellan 2004 och 2018 steg antalet statliga universitet från åtta till 44. Det finns även över 100 privata institutioner. Ett uttalat mål är att ha ett universitet per två miljoner invånare, en ambitionsnivå som enligt många bedömare påverkar kvaliteten i universitetssystemet negativt. Läskunnigheten är fortfarande låg och skiljer sig kraftigt mellan könen.

Andelen läskunniga bland män över 15 år är 57 procent, medan motsvarande siffra för kvinnor är 41 procent. Utöver regionala skillnader finns även stora skillnader mellan städer och landsbygd.

Rätten till en tillfredsställande levnadsstandard och social trygghet

Trots stark ekonomisk tillväxt de senaste åren är Etiopien fortsatt ett av världens fattigaste länder; världens tredje fattigaste land enligt Oxfords multidimensionella fattigdomsindex. 80 procent av befolkningen lever enligt detta index 2018 i fattigdom, medan 60 procent lever i extrem fattigdom. FN:s utvecklingsprogram UNDP placerar Etiopien på plats 173 av 189 länder i sitt index för mänsklig utveckling (HDI).

Urbaniseringen i Etiopien är bland de lägsta i världen, med 80 procent av befolkningen bosatt på landsbygden med försörjning i första hand från småskaligt jordbruk. Detta gör att en stor del av befolkningen har en utsatt livsmedelssituation och riskerar att drabbas hårt av klimatförändringar. Både torka och översvämningar drabbar landet regelbundet och orsakar matbrist. Samtidigt finns det en stor brist på odlingsbar jord, vilket har bidragit till en ökad urbanisering som i sin tur orsakar stor arbetslöshet i städerna. Det finns tecken på att inkomstskillnaderna vuxit på senare tid, framför allt i städerna.

VI. RÄTTEN ATT INTE UTSÄTTAS FÖR DISKRIMINERING

Kvinnors åtnjutande av de mänskliga rättigheterna

Etiopien har ratificerat konventionen om avskaffandet av alla former av diskriminering mot kvinnor (CEDAW). Landets konstitution fastlägger samma rättigheter för kvinnor och män. Utöver detta har Etiopien de senaste åren antagit ett antal nationella lagar och strategier som kan få positiv inverkan på jämställdheten i landet (bland annat handlingsplanen för mänskliga rättigheter 2016–2020 och civilsamhälleslagen från 2019).

I praktiken har kvinnan en svagare ställning än män och jämställdhet är en utmaning i alla regioner och inom alla sektorer i landet. Det finns även nationell lagstiftning som är diskriminerande mot kvinnor, såsom att mannen erkänns som familjeöverhuvud och ensam förmyndare för barn över fem år. Kvinnor har även en begränsad möjlighet till att äga,

bestämma över och ärva mark och naturresurser, vilket begränsar deras möjlighet till inkomst och självförsörjande. I näringslivet syns ojämlikheten och marginaliseringen av kvinnor tydligt. Kvinnor innehar till exempel i mindre utsträckning än män ledande positioner i företag och är i mindre utsträckning egenföretagare. I media porträtteras kvinnor ofta som objekt eller offer och mindre än tio procent av de ledande positionerna inom media innehas av kvinnor.

Sexuellt våld och våld mot kvinnor är förbjudet men alltjämt ett utbrett problem. Straffen för denna typ av brott är allmänt sett låga. Våldtäkt inom äktenskapet är inte brottsligt. Barnäktenskap och kvinnlig könsstympning är förbjudet men förekommer i stor utsträckning i vissa regioner. 65 procent av kvinnorna i åldern 15–49 år uppgav 2016 att de var omskurna. I regionerna Afar och Somalia är motsvarande siffra 95–98. Enligt uppgifter från regeringen 2016 är 40,3 procent av kvinnorna gifta innan den lagliga åldern 18 år och 14,1 procent innan 15 års ålder.

Barnets rättigheter

Etiopien anslöt sig till barnkonventionen år 1991. Konstitutionen garanterar barnets rättigheter och landet har antagit en nationell plan för att säkerställa att barnets rättigheter tillgodoses. Etiopien har även haft viss framgång när det gäller kampen mot barnadödlighet. Könsstympning av flickor minskar enligt FN:s högkommissarie för de mänskliga rättigheterna (OHCHR). Det finns dock överlag stora brister i institutionell kapacitet och ekonomiska resurser när det gäller skydd av barns rättigheter.

Gatubarn är vanligt förekommande, särskilt i storstäderna. Bara i Addis Abeba finns omkring 50 000 gatubarn och siffran ökar. Dessa barn utsätts ofta för våld och det är inte ovanligt att myndigheterna omhändertar dem för institutionalisering, många gånger under bristfälliga omständigheter. Det är förbjudet att köpa sexuella tjänster av barn. Barnprostitution förekommer dock. Den humanitära situationen i landet bidrar till att ungdomar och barn flyr landsbygden eller skickas iväg av sina föräldrar till storstäderna för att börja jobba.

Straffbarhetsåldern är nio år, men barn mellan 9–15 år ska enligt lag inte dömas till fängelsestraff. Barn till mödrar dömda till fängelsestraff kan

vara med sina mödrar i fängelse tills att de är 18 månader. Det förekommer – i strid med gällande lag – att barn under 16 år sätts i fängelser och att barn som är äldre än 18 månader frihetsberövas tillsammans med sina mödrar.

Rättigheter för personer som tillhör nationella, etniska, språkliga och religiösa minoriteter samt urfolk

I Etiopien finns fler än 80 etniska grupper och mer än 200 talade språk. Landet är en etnisk federal stat med nio etniskt definierade regioner som konstitutionen gett omfattande självbestämmande. Systemet medger användande av minoritetsspråk som officiellt språk i regionerna. Etermedia sänder på de större språken och översättning till dessa sker i parlamentet. Oromo och amhara är de två största etniska grupperna enligt landets senaste folkräkning. Därefter följer somali och tigray. En ny folkräkning som planerades genomföras 2017 är uppskjuten tills vidare på grund av säkerhetsläget i landet. Konstitutionen föreskriver att folkslag ska representeras av minst en ledamot i Representanthuset. I praktiken är dock vissa etniska grupper underrepresenterade i politiken.

Konflikter mellan olika etniska grupper, ofta på grund av kamp om naturresurser, har regelbundet förekommit i Etiopiens historia. Sedan 2018 har konflikter och spänningar mellan regioner och etniska grupper ökat, delvis som en konsekvens av ökat politiskt utrymme och mindre kontroll från statens sida. Dessa konflikter förekommer i hela landet men några områden där spänningarna varit som störst är kring Västra Guji/Gedeo i Oromia och den södra regionen SNNPR samt i gränslandet mellan Somali- och Oromiaregionerna och Amhara- och Tigrayregionerna. Konflikterna har lett till ett stort antal skadade och döda samt ett mycket stort antal internflyktingar. Majoriteten av dessa har flytt på grund av konflikter, ofta med etniska förtecken.

Hbtq-personers åtnjutande av mänskliga rättigheter

Hbtq-personer utgör en diskriminerad grupp i Etiopien. Homosexualitet är ett brott och samkönade sexuella handlingar kan straffas med fängelse. Det är dock inte känt att någon har dömts för detta brott. Det finns mycket begränsad information om hbtq-personer i landet. Enligt regeringen och myndigheter existerar de inte. De få som är öppna med sin

läggning möter betydande svårigheter och diskriminering. Hbtq-personer utsätts för trakasserier och våld av statliga tjänstemän och har små möjligheter att skydda sig. De förnekas också ofta sina sociala rättigheter, inklusive hälsovård, på grund av sin sexualitet. Trots att det är förbjudet att vara homosexuell förekommer vissa informella nätverk och grupper som försöker arbeta för hbtq-personers rättigheter. Inga nyliga åtgärder eller initiativ har vidtagits för att stärka hbtq-personers rättigheter.

Flyktingars och migranternas rättigheter

Etiopien har tillträtt 1951 års flyktingkonvention. Landet är Afrikas näst största flyktingmottagande land. Enligt uppgift från FN:s flyktingkommissarie (UNHCR) fanns det 905 831 flyktingar och asylsökande registrerade i landet den 31 augusti 2018. Majoriteten har flytt från Sydsudan, Somalia, Eritrea och Sudan. De flesta flyktingar bor i de 26 etablerade flyktinglägren i landet. Lägren administreras av landets flyktingmyndighet (ARRA) i nära samarbete med UNHCR.

Etiopien har hittills tillämpat en *open door policy* gentemot sina grannländer och beaktar principen om *non-refoulement*, vilket innebär att en flykting inte får utvisas till ett territorium där den riskerar att utsättas för tortyr eller förföljelse. Landet antog en ny flyktinglag 2019. Den nya lagen formaliserar rådande praktik och likställer i högre grad än tidigare flyktingar med medborgare. Till exempel ger den nya lagen ökade möjligheter för flyktingar att erhålla jobb utanför lägren och ökad tillgång till utbildning. Ännu är dock tillämpningen av lagen begränsad.

Migration inom landet och även ut ur landet är omfattande. Under 2017 deklarerade Saudiarabien att alla oregistrerade etiopiska migranter skulle lämna landet frivilligt inom 90 dagar, annars riskerades deportering, böter eller frihetsberövande. Uppskattningsvis rörde det sig om mer än 500 000 etiopier som då befann sig i landet. FN:s migrationsorganisation (IOM) anger att cirka 270 000 hittills återvänt, frivilligt eller genom deportation.

Etiopien hade enligt organisationen *Internal Displacement Monitoring Center* (IDMC) flest antal nya konfliktrelaterade internflyktingar i världen år 2018, närmare 2,9 miljoner. Frågan har stundtals varit mycket känslig för regeringen. Regeringen har bland annat kritiserats för att ha begränsat den humanitära tillgången, att spela ned problemet (och

siffrorna) samt att tvinga personer att återvända mot sin vilja genom att använda humanitärt stöd som påtryckningsmedel. Regeringen har också kritiserats för bristen på ansvarsutkrävande för de som genom våld och hot drivit personer på flykt. Regeringen genomförde 2019 en stor satsning för att få internflyktingar att återvända hem. Det är ännu oklart i vilken uträkning denna satsning fått önskat resultat.

Rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Etiopien har ratificerat FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Landets grundlag fastställer en skyldighet att avsätta nödvändiga resurser för rehabilitering och annan service till personer med fysisk och mental funktionsnedsättning. Det finns nationella lagar mot diskriminering av personer med funktionsnedsättning avseende sysselsättning och löner, tillgång till social service och att alla offentliga byggnader ska vara tillgängliga för personer med funktionsnedsättning. Det finns ingen offentlig statistik kring antal personer med funktionsnedsättning i landet men Världsbankens rapport om funktionsnedsättning från 2011 uppskattar att cirka 15 miljoner etiopier lever med en funktionsnedsättning (cirka 17,6 procent av befolkningen). Enligt regeringen befinner sig 95 procent av dessa bland de som lever i störst fattigdom och är som mest utsatta. Det är inte ovanligt att funktionsnedsatta personer utsätts för våld, i synnerhet flickor och kvinnor, och missbrukas genom tiggeri. En stor utmaning är tillgången till mental hälsovård, i synnerhet utanför Addis Ababa. Satsningar har gjorts för att förbättra situationen.

VII. Exempel på svenskt och internationellt arbete rörande mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer i Etiopien

Regeringens demokratisatsning, som går ut på att Sverige i alla sammanhang ska stå upp för demokratiska principer, arbeta för att stärka demokratin och uttrycka kritik när den brister, genomförs också i Etiopien. Sverige har en strategi för sitt utvecklingssamarbete med Etiopien för perioden 2016–2020. Det totala beloppet i strategin utökades i april 2019, som en del i regeringens satsning på demokrati, och uppgår nu till 1,2 miljarder svenska kronor på fem år. Mänskliga rättigheter, demokrati, rättsstatens principer och jämställdhet utgör ett av tre huvudområden i strategin. Insatser inom området är bland annat inriktade

på att stärka det civila samhället och demokratiska institutioner och ansvarsutkrävande på nationell, regional och lokal nivå samt att stödja de kommande valen. Sverige bidrar med humanitärt stöd, cirka 181 miljoner kronor för 2018 och 144 miljoner kronor hittills 2019. Sverige bidrar även med stöd till utbildning av doktorander inom forskningssamarbetet med cirka 45 miljoner kronor per år. Andra globala, regionala och tematiska strategier finansierar också verksamhet i Etiopien.

Sverige och flera andra givare arbetar för närvarande med att stödja utvecklingen av civilsamhället. Ambassaden har stött civilsamhällets utarbetande av en så kallad skuggrapport för FN:s universella granskningsmekanism (UPR). Etiopien granskades senast under våren 2019 och Sveriges rekommendationer fokuserade på behov av förbättringar kring kvinnor och flickors rättigheter, situationen för internflyktingar samt dödsstraffet. Etiopiens UPR-rapport kommer att antas i september 2019 och Etiopien har fram till dess på sig att reagera på rekommendationerna.

EU har ett omfattande utvecklingsamarbete med Etiopien. Bistånd från europeiska utvecklingsfonden (EDF) uppgår till 745 miljoner euro 2014–2020, varav 52 miljoner euro till insatser för att stärka demokrati, det civila samhället och de mänskliga rättigheterna. Ytterligare bistånd tillkommer genom andra EU-finansierade program och fonder.

I Etiopien finns de flesta FN-organ, program och fonder och flera av bankerna på plats, ofta med omfattande program. Särskilt stora är Unicef, Världsbanken och UNDP. Andra internationella och svenska aktörer närvarande är till exempel *Oxfam*, *Save the Children*, *Stockholm Water Institute*, *Pingstmissionen* (PMU), *Transparency International*, *WaterAid* och Svenska Kyrkan.

VIII. Ratificering av centrala konventioner om mänskliga rättigheter

Internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter (*International Covenant on Civil and Political Rights*, ICCPR) ratificerades år 1993. Etiopien är inte part till det fakultativa

protokollet om enskild klagorätt eller det fakultativa protokollet om avskaffandet av dödsstraffet.

Internationella konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (*International Coverband on Economic, Social and Cultural Rights*, ICESCR) ratificerades år 1993. Etiopien är inte part till det fakultativa protokollet om enskild klagorätt.

Internationella konventionen om avskaffandet av alla former av rasdiskriminering (*International Convention on the Elimination of All forms of Racial Discrimination*, ICERD) ratificerades år 1976.

Konventionen om avskaffandet av alla former av diskriminering mot kvinnor (*Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women*, CEDAW) ratificerades år 1981. Etiopien är inte part till det fakultativa protokollet om enskild klagorätt.

Konventionen mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning (*Convention Against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment*, CAT) ratificerades år 1994. Etiopien är inte part till det fakultativa protokollet om förebyggande av tortyr.

Konventionen om barnets rättigheter, (*Convention on the Rights of the Child*, CRC) ratificerades år 1991. Det fakultativa protokollet om indragning av barn i väpnade konflikter och det fakultativa protokollet om försäljning av barn, barnprostitution och barnpornografi ratificerades år 2014.

Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, (*Convention on the Rights of Persons with Disabilities*, CRPD) ratificerades år 2010.

Etiopien är inte part till Internationella konventionen till skydd för alla människor mot påtvingade försvinnanden (*International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearances*, ICED).

1951 års konvention angående flyktingars rättsliga ställning, (*Convention Relating to the Status of Refugees, 1951 Refugee Convention*) och det tillhörande protokollet ratificerades år 1969.

Etiopien är inte part till Romstadgan för Internationella brottmålsdomstolen (*Rome Statute of the International Criminal Court*).

Regionala instrument

Afrikanska stadgan om mänskliga och folkens rättigheter (*African Charter on Human and Peoples Rights, ACHPR*) ratificerades år 1998. Tilläggsprotokollet om kvinnors rättigheter undertecknades år 2004 men har inte ratificerats.

Afrikanska stadgan om barnens rättigheter och välfärd (*African Charter on the Rights and Welfare of the Child, ACRWC*) ratificerades år 2002.